

גיליון מס' 567 פרשת קרח
תשפ"ד שנה שתיים עשרה

לעילוי נשמת
מרן ראש הישיבה רבי מיכל יהודה
ב"ר משה דוד ליפקוביץ צוק"ל
נלב"ע כ"ו סיון תשע"א
תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי צוק"ל

בעלי אסופות - שבת ראש חודש

אם יאמר ביום ר"ח הזה, אבל אחר שאמר זה אי"צ להפסיק גם להשאג"א.

אם יש מעלה יותר ביום ב' דר"ח

שאלתי מרבינו זצ"ל, האם יש מעלה ביום ב' דר"ח טפי מא' דר"ח, לפי שהוא א' בחדש, ונפק"מ בעושה סעודת ר"ח גדולה ויש בידו רק לסעודה א' האם עדיף ביום ב' או זריזין מקדימין ויעשה ביום א', השיב רבינו זצ"ל, אין שום נפק"מ, (מכתב שם תשובה ד', ועי' ברש"י מסכת ברכות ל' ב' ד"ה בחדש מלא, דיום ב' ר"ח גמור יותר מן הראשון. ומצינו לענין איסור מלאכה לנשים דיש יותר להחמיר ביום השני, עי' בב"י סימן ת"ז דביום השני ודאי אסור, עי' במשנ"ב סק"ד ובה"ח ס"ק כ"ט, ובס' בא"ח ש"ב פ' ויקרא אות כ' הביא שאביו ז"ל היה עולה לתורה ביום השני שהעליה לתורה ביום השני מעולה יותר מיום הראשון).

עומד סמוך לשקיעה אם יאמר מוסף או הלל

נזכר בר"ח לפני השקיעה שלא אמר הלל ומוסף, יתפלל מוסף שהוא חובה, אבל הלל דר"ח רק מנהגא, ואין חילוק בזה בין איש לאשה, (שאלת רב ח"ב פל"ז ב' ג', ואף אם נימא דכשחל ר"ח בשבת הוא מועד גמור מ"מ לא מצינו בו תקנת הלל, ויל"ע בהלל דמנחה שיש לו תשלומין, ולענין הלל דחנכה או מנחה כתב לי רבינו זצ"ל ד' כסלו תשע"ו אות ה' שיאמר הלל דתפילה יש לה תשלומין ולא הלל).

הלל לפני מנחה ומוסף או אחריו

נשאל רבינו זצ"ל, במי שלא התפלל בר"ח הלל ומוסף, והגיע זמן מנחה, ומתפלל מנחה לפני מוסף, אם יאמר הלל לפני מנחה או אחריו, והשיב רבינו, אם יכול לפני מנחה, וצ"ע, (שאלת רב ח"ב פל"ז ס"ה ובהערה שם שאל דכמו דמנחה קודם למוסף משום תדיר ה"נ קודם להלל, וי"ל דשאני הלל דאינו אלא ממנהגא וכרשות לגבי חובה דמי דליכא דין תדיר, ואולי מספק"ל לרבינו כיון דהאידין הוא חובה ממנהגא, ועי' חת"ס יו"ד סי' ק"ז דה"ז כנדר).

בגד לכבוד ראש חודש

כתב רבינו זצ"ל בס' טעמא דקרא על רות (פ"ג ג) עה"פ ושמת שמלותיך שקאי על בגדי שבת ור"ח ולכן כ' בלשון רבים, שאין נכון ללבוש כל בגדי שבת בחול לכן לבשה בגד א' של שבת ובגד א' שאינו של חול ממש אבל גם לא של שבת רק של ר"ח, ועי' בירושלמי (פאה פ"ח ה"ז) שמשם למדו להחליף בגדי שבת, ועי' במסכת שבת (ק"ג ג). ובמעשה רב הלכות ראש חודש (אות ק"יא) כתוב מהגר"א, בעת תפלת ערבית דר"ח מרבנים קצת בנרות. והוא לובש כובע שבת לכבוד ר"ח שהוא דאורייתא, וכן נהג רבינו הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, ועי' בס' כאיל תערוג מועדים (עמוד נ"ב) ועי' בכף החיים (סימן ת"ט אות ה) שכתב וז"ל, כמו שאדם חייב לכבד את המועדים כך חייב לכבד ר"ח שגם בו יש הארת נפש (אור צדיקים סימן ל"א אות א' מחבר אות א') ועי' יש לאכול סעודת ר"ח על השולחן ודרך כבוד כמו בשבת ויר"ט, ויש להחליף ג"כ הבגדים בר"ח וכן יש במקומותינו כמה יר"ש שלובשים איזה בגדים לכבוד ר"ח, ע"כ. ומבואר מהלשון איזה בגדים דאין מחליפין את כל הבגדים אלא רק חלק מהבגדים ובמעשה רב כתב שהגר"א לבש 'כובע שבת' לכבוד ר"ח ומבואר דמספיק להחליף בגד אחד לכבוד ר"ח, ועי' בס' יסוד ושורש העבודה (שגרי צאן פרק שני) שכתב וז"ל, זאת עלת חודש בחודשו לחדש"ו השינוי"ל לשנות בגדיו בראש חודש שילבש האדם איזה מלבוש חדש מועד וסימנם חמש חליפות שמלות (בראשית מ"ה כ"ב) חמש ראשי תיבות חודש שבת יחלף שמלותיו, כן כתוב בספרי, וממה שנמצא בתיקונים שאף בראש חודש מקבל אדם נשמה יתירה בודאי ראוי וישר להלביש בגד חשוב, ומשמע מדבריו נמי דאי"צ להחליף את כל הבגדים אלא דסגי באיזה מלבוש חשוב.

מדור זה נכתב לעילוי נשמת

אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

עורך: יצחק גולדשטוף

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

טעם נוסח מוסף שבת ר"ח כעין יו"ט

במה שבנוסח מוסף ר"ח שחל בשבת אומרים אהבת בנו ורצית בנו ורוממתנו מכל הלשונות, שזה נוסח שאומרים רק במועדים באתה בחרתנו, כתב רבינו זצ"ל, דכין דיש בו ב' קדושות כדאי' בזבחים (צ"א א') אטו ראש חודש למוספין ידיה אהני למוספי שבת לא אהני, נחשב למועד ממש, (וכמו שיהיה מועד לעת"ל כמש"כ הטור סי' ק"ט, כדכ' והיה מידי חדש בחדשו יבא כל בשר, וי"א דבאמר של שבת לחוד ואח"כ של ר"ח לחוד לא יצא דשבת ר"ח הוא חיוב חדש עי' במט"א סי' תקפ"ב סכ"א, ועי' בזה במחז"ב להחיד"א סי' רס"ח סק"ט, ובשר"ת התעוררות תשובה ח"א סי' ק"ב, ועי' בשר"ת אגרו"מ ח"ד סי' ע', וכן ביוה"כ"פ שחל בשבת מבקשים מחול לעונותינו ביום השבת הזה וביום הכפורים הזה ולכאן"ו מאי שייטיה דיום השבת לכפרת עוונות ביוה"כ"פ, וכ' רבינו ג"כ דגם לענין זה י"ל אטו יוה"כ לשבת לא אהני, דמהני לשבת לענין זה] ועי' ט"ז (א"ח ריש סימן רמ"ב), ומה שדוקא בר"ח שחל בשבת תיקנו להזכיר יצירת העולם ואומרים אתה יצרת עולמך מקדם, כ' רבינו זצ"ל הטעם, כי בין לרבי אליעזר בין לר"י בר"ה נברא העולם עיין ראש השנה (ח' א' תוד"ה לתקופות) נמצא דראש חודש הראשון היה בשבת, (ביאורים לברכת המזון עמוד מ"ב, ועי' מועדי הגר"ח ח"ב סי' כ"א דבטעה ואמר בר"ח מקדש ישראל והזמנים לא יצא (וכ"כ בשיח התורה אלף רכ"ח וע"ש אור"ח סי' תכ"ג ובדקדוקי מצות אות רס"ה שיצא), ויל"ע בשבת ר"ח אם יצא כיון דנחשב מועד ממש, ובקובץ ישורון י"א עמוד רפ"ג מובא דעת מרן רה"י האבי עזרי זצ"ל שבכל ר"ח יצא דר"ח בכלל מועד, ועי' במחזיק ברכה סי' תקט"ב אות ה' ובשערי תשובה שם אות ד' ובס' הליכות שלמה ר"ח פ"א ס"ז, ורה"י מרן הגר"ד נדודו שליט"א א"ל דאף דאיקררי מועד לא איקררי זמנים).

שכח יעלה ויבא בשבת ר"ח אם יכול לקדש לפני שחזור תפילתו

שאלתי מרבינו זצ"ל, בשבת ר"ח, האם מי ששכח יעו"י שיש לו לחזור ולהתפלל, יכול לקדש קודם חזרתו, השיב רבינו זצ"ל, אין ראוי לכתחילה, (ט"ז שבט תשע"ה שאלה ה). ונשאל רבינו אם אחר שנטל ידיו נזכר ששכח יעו"י מה יעשה, וכתב, כמדומה שיאכל כזית, וצ"ע, (מועדי הגר"ח ח"ב סי' ט"ו).

התחיל יעלה ויבא לפני רצה

בענין מי שטעה והתחיל בשבת ר"ח לומר יעלה ויבא לפני רצה, בשאג"א (סי' כ') כתב דיפסיק ויחזור לרצה שלא יעבור על דין תדיר קודם, וכתב רבינו בתשובה דמעיקר הדין אין כאן חשש הזכרת ש"ש לבטלה עי' בשו"ע (סי' תרפ"ב ס"א) ובמשנ"ב (סי' תקפ"ב סקט"ז) לענין שכח על הניסים דכ"ז של"א בא"י אפי' אמר כמה שמות היינו הקל ישועתינו הקל הטוב, חוזר, וכן עי' במשנ"ב (סי' ק"ט סקט"ז) בשכח עננו והתחיל רפאינו דכ"ז של"א בא"י אפי' שאמר כמה שמות רפאינו כו' כי קל מלך, חוזר, ועי' בדעת נוסה פסוד"ז (סי' ס"ג) בהתחיל חצי פסוק שיש בו ש"ש ועונה לאמן דאם אינו מפסיק הענין אי"צ לחזור אח"כ לתחילת הפסוק, מ"מ טוב להתחיל שנית מתחילת הפסוק, ועי' (סי' ס"ד) דאם באמצע הפסוק יש הזכרת ש"ש ושומע ברכה, אם יש קצת ענין שם יכול לענות, ולמעשה אם טעה והזכיר יעלה ויבא ואח"כ רצה והחליצנו יצא ידי חובתו כמש"כ המשנ"ב (סי' קפ"ח ס"ק י"ג) ושונוה הלכות (סי"ד), ובס' אשיח בפקודיך שאל מרבינו זצ"ל בענין זה, מה יעשה אם התחיל או"א קודם רצה, והשיבו, שיפסיק, אבל יאמר אח"כ איזה בקשה, כדי שלא יהיה השם לבטלה, (וכגון שיאמר או"א יעלה ויבא זכרונו לטובה, ע"ש עמוד קל"ו ועי' קצוה"ש סי' מ"ז בדה"ש י"ג דדוקא קודם אמירת ביום ר"ח עובר על תדיר

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה- 1586

קהילות 073-2757000 שלוחה- 4310

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלַת הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"י

רבינו בעל ה'נודע ביהודה' | הגאון רבי שלמה כהן זצ"ל מקורבו של החזון איש

רבי יחיאל לדרמן מייסד בית הכנסת | הגאון רבי ישראל מאיר יוטקובסקי

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

שלמדו בכולל 'חזון איש', ונהנה לשוחח איתם רבות. ומקומו הקבוע של רבי מרדכי בכולל (שתמיד היה מקפיד להגיע מוקדם, טרם התחיל השעה הרשמית של זמן ה'סדר') היה בצד מזרח צפון סמוך למקומו של בן רבינו רבי שלמה שליט"א ויחד היו מלבנים דברי תורה ומשוחחים בחביבות רבה מאוד.

וסיפר רבי אהרן הלוי הוניגסברג שליט"א (שטיפל עם בני ביתו במסירות מופלאה בשנותיו האחרונות של רבי מרדכי, אחרי שהתאלמן מרעייתו ע"ה, כבן מסור לאב זקן, ודאג לו לכל צרכיו, והיו זמנים שרבי מרדכי אף לן בביתו, ורבי מרדכי הכיר לו על כך טובה גדולה מאוד) שתמיד כשדיבר עמו על רבינו בלט הערכה העצומה של ר' מרדכי כלפי רבינו, וכשהיה בא לרבינו להזכיר את ר' מרדכי נענה בעין יפה מאוד, ותמיד הרגישו הערכה הגדולה ביניהם.

עכשיו אני כבר יודע!

ולעילוי נשמתו של ר' מרדכי קרטמן נביא גרגיר אחד ממה שסיפר בן רבינו הג"ר אברהם ישעיהו שליט"א שפעם אמר לו ר' מרדכי:

בהיותי ילד קטן בן חמש סבור הייתי כי אני חכם ומבין יותר מכולם. כשגדלתי מעט והייתי כבן עשר, כבר הבנתי שפעם בגיל חמש לא הבנתי כלום, אבל כעת אני כבר גדול יותר ומבין הכל.

כשבגרתי לגיל חמש עשרה, ידעתי כי מה שחשבתי בגיל עשר הייתה שטות, אבל היום הרי אני כבר גדול ובוגר ומבין הכי טוב...

וכשעברו עשר שנים חשבתי לעצמי, הנה פעם חשבתי שאני חכם אבל באמת זה לא נכון, אבל היום... כבר בודאי אני חכם ומבין הכל... וכך כל פעם שאני בוגר הנני עומד על טעותי ורואה כמה פעם לא הבנתי והיום כן...

וכשהגעתי לגיל ארבעים אמרתי לעצמי, הרי בעוד עשר שנים אחשוב שכעת טעיתי, אז מעכשיו אני כבר יודע שאני לא הכי חכם...

הג"ר רבי שרגא וילמן ז"ל

חתנו של רבי שמואל גריינמן

רבי שרגא וילמן ז"ל היה נשוי לבתו השניה של רבי שמואל גריינמן, אבל התגורר רוב שנותיו בארצות הברית. ובתקופה האחרונה לחייו של הגאון רבי שאול ברזם, חתנו של מרן הקהילות יעקב זי"ע, כשנאלץ ליסע לצרכי מרפא לארצות הברית, התאכסן עם רעייתו הרבנית תבדלחט"א בבית רבי שרגא ז"ל, והקהילות יעקב זי"ע מאוד הכיר לו טובה על כך, וכשהדיר את התוספות רבינו פרץ ותוספות הרא"ש מכתב יד ועוד ראשונים, כתב לו מכתב נלהב שבח פעליו (מהרמ"ז שליט"א).

וסיפר רבינו שפעם נשאל אביו זי"ע מרבי שרגא על דברי המדרש (המובא ברש"י בראשית כ"ז ב') כיון שהגיע אדם לשני חיי אבותיו ידאג חמש שנים לפניהם וחמש לאחר כן, מה מוטל על האדם לעשות כדי שלא יקרה לו ח"ו דבר שאינו טוב, והשיב לו במכתב כמה דברים מדברי חז"ל שאמרו עליהם מאריכים ימיו ושנותיו של אדם עיני שם (המכתב נדפס בספר קריינא דאגרתא חלק ב' אגרת תקנ"ז).

רבי שרגא וילמן, וגיסו האחים רבי חיים שאול ורבי פנחס דוד גריינמן

הגאון רבי מרדכי קרטמן זצ"ל

- כולל חזון איש

הרב הגאון והצדיק רבי אביגדור מרדכי קרטמן זצ"ל, למד עם רבינו בבחורות בישיבת לומז'א בפתח תקוה, ואחרי כן במשך שנים רבות שהו יחדיו בכולל האברכים 'חזון איש' וחיבר ספר 'מנחת מרדכי' ב' כרכים על סוגיות הש"ס, ונלב"ע כ"ה אייר תשנ"ז, ללא שהשאיר אחריו זרש"ק.

הספר העתיק ביותר

סיפר רבי מרדכי, שבעודם בחורים היה ידוע רבינו כחובב ספרים גדול, והיה קונה בפרוטות ודמי הכיס שהיו לו ספרים חדשים וישנים, ותמיד היה באוצרותיו ספרים רבים.

פעם אחת שאלו רבי מרדכי בבדיחות - בן כמה שנים הספר הכי ישן שברשותך?

על אתר השיבו רבינו: "חומש"!! הוא הספר הקדום ביותר שברשותי.... (מפי בן רבינו ראי"ש).

רבי מרדכי קרטמן זצ"ל

ספר זכרון

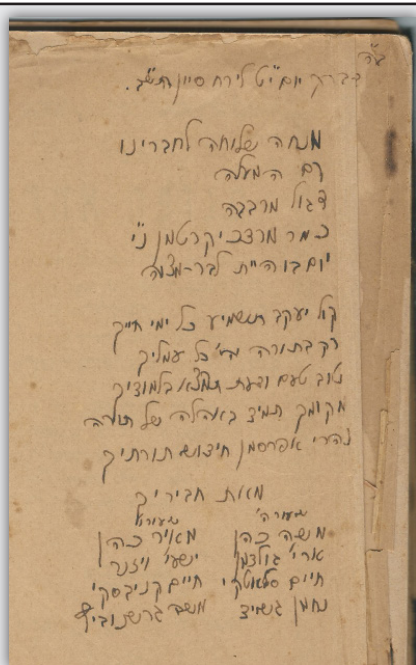
לאחר פטירתו נמנו חבריו לכולל להשאיר לו שם ושארית בעולם, והוציאו לזכרו ספר 'זכרון מרדכי' הכולל מאמרים תורניים מידידיו לכולל. רבינו הכולל וחבריו התלמידי חכמים מסרו לעלוי נשמתו חידושי תורה להדפסה, וגם רבינו נאות למסור מחידושי. ראה בספר בעמוד ל"א, את מאמרו בענין 'ד' אמות של אדם קונות לו'.

רבי מרדכי העריך מאוד את רבינו וכיבדו מאוד. פעם אחת שוחחו מספר חברים מהכולל על ענין ציבורי שעמד אז על הפרק, כאשר רבינו היה בדיעה אחת ותלמיד חכם אחר, מהמפורסמים שבדור, בן גילו של רבינו שגם הוא מן החברים מהישיבה בלומז'א סבר אחרת.

גער בהם רבי מרדכי - וכי איך אתם מדמים אחד לשני. זוכרני את רבי חיים קניבסקי מנערותו, הלא כבר אז ראו עליו שעתיד להיות אדם גדול ואילו 'הוא' אינו מתחיל להיות דומה לו כלל --- (מפי חתן רבינו רבי שרגא שטיינמן, שהיה נוכח בעת מעשה).

הערכה רבה

רבי מרדכי חיבב במיוחד את בניו של רבינו, רבי אברהם ישעיהו ורבי שלמה

מסמך מרתק בפרסום ראשון

הקדשה על ספר שקיבל ר' מרדכי לשמחת הבר מצוה (י"ט סיון תש"ב) מאת חבריו לישיבה:

שיעור ב': משה כהן, ארי' גולדמן, חיים סלאטקי, נחמן גשייד
שיעור א': מאיר כהן, ישע'י ויזנר, **חיים קניבסקי**, משה גרשנוביץ

נודה לקוראינו הנאמנים אם יחכימו אותנו על הקשר של רבינו עם שאר חברי השיעור הרשומים בזה

תודה רבה לשאר בשרו ידידינו הג"ר **יחיאל ויזל שליט"א** - בני ברק על סיועו הרב בהכנת המאמר